Olli Mäenpää
9.6.2020

Perustuslakivaliokunnalle

Hallituksen esitys valmisteverotusmenettelyn ja autoverotusmenettelyn uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi (HE 54/2020 vp)

Seuraamusmaksuja koskeva sääntely

Hallituksen esityksen mukaan valmisteverotuksen ja autoverotuksen seuraamusjärjestelmä yhtenäistettäisiin vastaamaan muussa verotuksessa jo aiemmin käyttöönotettua seuraamusjärjestelmää, joka perustuu hallinnollisiin seuraamusmaksuihin. Perustuslakivaliokunta on arvioinut seikkaperäisesti seuraamusmaksujen käyttämistä verotuslainsäädännössä (PeVL 39/2017 vp). Ehdotetun sääntelyn voidaan katsoa mukautuvan seuraamusmaksuja koskevalle lainsäädännölle perustuslain kannalta asetettaviin vaatimuksiin.

Henkilötietojen suoja

Esitykseen sisältyy henkilötietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä, joka kohdistuu lähinnä valmisteverotuksen, autoverotuksen ja arvonlisäverotuksen henkilörekisterejä. Sääntelyn voidaan arvioida täyttävän tietosuoja-asetuksen vaatimukset, eikä siihen liity ongelmia perustuslain henkilötietojen suojaa koskevan sääntelyn kannalta.

Tietosuoja-asetuksen mukaisiin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen käsittelyä koskeva sääntely koskee henkilölle vamman perusteella hakemuksesta myönnettävää autoveron palautusta. Ehdotuksen mukaan palautusta myönnettäisiin, jos hakija täyttää autoverolain 26 §:ssä säädetyt vamman haittaasteeseen ja auton käytön tarpeellisuuteen liittyvät edellytykset. Vammaa koskevan arkaluonteisen henkilötiedon käsittelylle on tältä osin asianmukaiset perusteet ja sääntely mukautuu muutenkin henkilötietojen suojan vaatimuksiin.

Kotirauha

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen kotirauha on turvattu. Lailla voidaan kuitenkin perustuslain 10 §:n 3 momentin mukaan säätää perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä.

Ehdotetun autoverolain 117 §:n mukaan veroviranomaisella, Tullilla ja poliisilla olisi toimivalta tarkastaa ajoneuvo tai määrätä ajoneuvo esitettäväksi tarkastusta

varten ajoneuvon katsastuksen suorittajalle. Veroviranomaisilla, Tullilla ja poliisilla olisi myös oikeus tarkastaa tiloja, joissa pidetään hallussa tai käsitellään ajoneuvoja sekä oikeus pysäyttää ajoneuvo tarkastusta varten. Lisäksi säännöksessä rajattaisiin pysyväisluonteiseen asumiseen tarkoitetut tilat tarkastusoikeuden ulkopuolelle. Sääntelyn voidaan katsoa mukautuvan kotirauhan suojan asettamiin vaatimuksiin.

Automaattinen päätöksenteko

Perustuslakivaliokunta on korostanut, että automaattisessa päätöksenteossa ei saa vaarantaa perustuslain 21 §:ssä turvattuja hyvän hallinnon vaatimuksia tai asianosaisen oikeusturvaa (PeVL 7/2019 vp, s. 8). Tältä kannalta verotuksessa sovellettava automaattinen päätöksenteko on voimassa olevan lainsäädännön kannalta ongelmallinen.

Esityksessä ei ehdoteta laajennettavaksi automaattista päätöksentekoa. Perustelujen mukaan ehdotettuja menettelysäännöksiä sovellettaisiin siten, että valmiste- ja autoverotusta koskevat hallintopäätökset tehtäisiin muusta Verohallinnon toimivaltaan kuuluvasta verotuksesta poiketen virkailijatyönä, joten siihen ei sovellettaisi automaattista päätöksentekoa. Joka tapauksessa valmiste- ja autoverotuksen menettelysääntelyä on paikallaan arvioida uudelleen, kun perustuslakivaliokunnan edellyttämä (PeVL 7/2019 vp, s. 11) automaattista päätöksentekoa koskeva yleislainsäädäntö valmistuu.

Verohallinnon toimivalta antaa oikeussääntöjä

Esitykseen sisältyy useita toimivaltasäännöksiä, joiden mukaan Verohallinto voi antaa tarkempia määräyksiä verotusmenettelyyn liittyvistä yksityiskohdista kuten menettelystä ja tiedonantovelvollisuuden sisällöstä. Sääntelyä on paikallaan arvioida siltä kannalta, että perustuslain 80 §:n 2 momentin mukaan myös muu viranomainen voidaan lailla valtuuttaa antamaan oikeussääntöjä määrätyistä asioista, jos siihen on sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä eikä sääntelyn asiallinen merkitys edellytä, että asiasta säädetään lailla tai asetuksella. Tällaisen valtuutuksen tulee olla soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattu.

Perustuslain esitöiden mukaan perustuslain 80 §:n 2 momentissa edellytetty erityinen syy olisi käsillä lähinnä silloin, kun kysymyksessä on tekninen ja vähäisiä yksityiskohtia koskeva sääntely, johon ei liity merkittävää harkintavallan käyttöä (HE 1/1998 vp, s. 133). Koska ehdotetut määräyksenantovaltuudet koskevat luonteeltaan teknistä ja vähäisiä yksityiskohtia koskevaa sääntelyä, johon ei liity merkittävää harkintavallan käyttöä, määräyksenantovaltuuksien voidaan katsoa täyttävän nämä vaatimukset.